

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak
- Communicatie
- Bijlagen

Morgen maak je samen_

Auditplan 2023

Provincie Utrecht

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

20 november 2023

 Begeleidende brief Inhoudsopgave Onze boodschappen Onze controleaanpak Communicatie Bijlagen

Morgen maak je samen_

Provincie Utrecht
T.a.v. de Provinciale Staten en het college van Gedeputeerde Staten
Postbus 80300
3508 TH UTRECHT

20 november 2023

Referentie: NLE00023894.1.1

Geachte leden van de Provinciale Staten en het college van Gedeputeerde Staten,

Met genoegen presenteren wij u het auditplan voor de controle van uw jaarrekening over het boekjaar 2023. Voor het eerst neemt het college van Gedeputeerde Staten een rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening. Onze verantwoordelijkheid is daarmee aangepast, wij geven vanaf 2023 een getrouwheidsoordeel bij de jaarrekening als geheel, inclusief de rechtmatigheidsverantwoording.

Net als in voorgaande jaren is kwaliteit onze basis en delen we graag hoe we werken aan kwaliteit, terwijl we uw audit vormgeven door een aanpak die wordt geleid door onze mensen en wordt gedreven door onze technologie.

Dit document geeft u een samenvattend overzicht van de manier waarop wij de controle zullen uitvoeren. De controleaanpak is gebaseerd op een brede kennis van uw provincie en de ontwikkelingen in uw sector.

Het audit plan begint met een samenvatting voor de Provinciale Staten. Daarna komen uw en onze risicoanalyse, onze controleaanpak, belangrijke actuele ontwikkelingen en de wijze waarop we samenwerken aan bod.

Onze controleaanpak is op maat gemaakt. Uw input is belangrijk bij de totstandkoming van onze controleaanpak. De aanpak sluit ook aan op de bedrijfsvoering van de organisatie.

Met de gekozen aanpak kunnen wij u feedback geven, vertaald in praktische, uitvoerbare aanbevelingen, afgestemd op uw provincie.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. M.J.A. Koedijk RA RE
partner

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam
T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl*

 Begeleidende brief Inhoudsopgave Onze boodschappen Onze controleaanpak Communicatie Bijlagen

Inhoudsopgave

Begeleidende brief	1	Honorarium	19
Inhoudsopgave	2	Bijlagen	20
Onze boodschappen	3	ISA-vereisten	21
Onze kernboodschappen	4	Verantwoordelijkheden	22
Uw feedback	5	Onze audittools	23
Relevante ontwikkelingen	6		
Onze controleaanpak	7		
Reikwijdte van de controle	8		
Rechtmatigheidsverantwoording	9		
Materialiteit	10		
Normenkader 2023	11		
Controlefilosofie	12		
Controlerisico's	13		
IT-aanpak	14		
Cybersecurity	15		
Communicatie	16		
Ons team	17		
Controleplanning	18		

 Begeleidende brief Inhoudsopgave **Onze boodschappen**

Onze kernboodschappen

Uw feedback

Relevante ontwikkelingen

 Onze controleaanpak Communicatie Bijlagen

Onze boodschappen

In dit hoofdstuk staan we stil bij onze belangrijkste boodschappen en de fundamenteën van onze controle. Ook staan we stil bij de feedback die we vanuit de provincie Utrecht hebben gekregen.

01

Begeleidende brief

Inhoudsopgave

Onze boodschappen

Onze kernboodschappen

Uw feedback

Relevante ontwikkelingen

Onze controleaanpak

Communicatie

Bijlagen

Onze kernboodschappen

Onze opdracht

Het college zal in de jaarrekening 2023 verantwoording afleggen over de financiële resultaten en positie. Daarnaast moet het college in 2023 een rechtmatigheidsverantwoording opnemen in de jaarrekening. De provincie Utrecht heeft hiermee in 2022 al een pilot gedraaid.

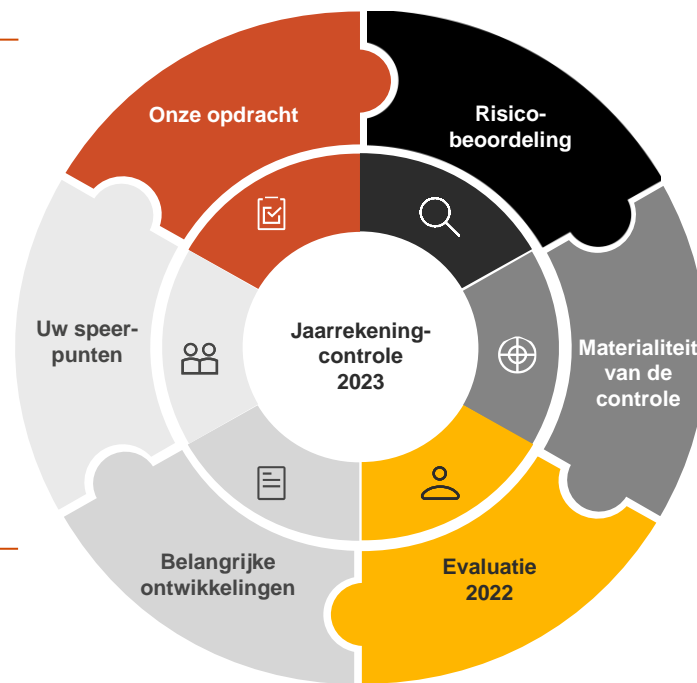
Onze [controleopdracht](#) bestaat uit de controle van de getrouwheid van de jaarrekening 2023, inclusief de toelichting op de financiële rechtmatigheid. Daarnaast geven wij een specifiek oordeel over de financiële rechtmatigheid van de specifieke uitkeringen in de SiSa-bijlage. Van het jaarverslag stellen wij, op basis van onze kennis verkregen tijdens de controle, alleen vast of wij geen onjuistheden zien.

Uw speerpunten

Bij de uitvoering van de controle kunt u ons specifieke [speerpunten](#) meegeven, waarover u additioneel wilt worden geïnformeerd. Tijdens de vergadering van de Financiële auditcommissie op 17 januari 2024 bespreken we deze.

Belangrijke ontwikkelingen

- De [rechtmatigheidsverantwoording](#) is ingevoerd per 1 januari 2023 en is daarmee onderdeel van de jaarrekening 2023.
- De verwachting is dat de commissie BBV enkele notities zal actualiseren in het najaar van 2023. Samen met de organisatie zullen wij de effecten beoordelen voor de jaarrekening 2023.
- De provincie Utrecht heeft een belangrijke maatschappelijke rol in het realiseren van de duurzaamheidsopgave.

- Dit krijgt ook steeds meer aandacht in uw 'planning en control documenten' (bijvoorbeeld de klimaatparagraaf in de begroting 2024). Wij kijken graag mee hoe op de duurzaamheidsopgave wordt gestuurd en hoe de verantwoording hierover verder wordt ontwikkeld.
- In 2023 zijn er [relevante ontwikkelingen](#) zoals binnen de grondexploitaties en de ambities vanuit het coalitieakkoord. Deze ontwikkelingen hebben mogelijk een invloed op de jaarrekening 2023. Wij zullen onze werkzaamheden uitvoeren en u nader informeren in onze boardletter en ons accountantsverslag.

Risicobeoordeling

We hebben onze [risicobeoordeling](#) uitgevoerd. Omdat de risicobeoordeling uitgaat van inherente risico's die gelden voor de gehele sector of voortkomen uit onze beroepsregels, zijn deze gelijk aan voorgaand jaar. De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording heeft geen impact op de risicobeoordeling.

Materialiteit van onze controle

Als Staten bepaalt u door het vaststellen van de [goedkeuringstolerantie](#) met welke nauwkeurigheid wij de jaarrekeningcontrole uitvoeren. U hebt, net als veel andere provincies, ervoor gekozen de goedkeuringstolerantie te stellen op het wettelijke maximum van 1% van de totale lasten. U hebt ons gevraagd alle bevindingen uit de controle boven de rapporteringstolerantie van €250.000 aan u te rapporteren.

Evaluatie 2022

Aangezien we voortdurend streven naar een verbetering van het controleproces en onze dienstverlening, hebben we de jaarrekeningcontrole 2022 [geëvalueerd](#) met de ambtelijke organisatie. Verbeterpunten zien onder andere toe op de controle van SiSa, tijdige afstemming op grote en kritieke dossiers zoals de grondexploitaties en het verder dynamiseren (naar voren halen) van de controle.

Wij hebben rond de zomer ook nadrukkelijk gesproken over de kwetsbaarheid van de financiële functie (door het vertrek van onder andere financieel strategische medewerkers) en het verbeteren van de kwaliteit van het jaarrekeningdossier. Dit heeft ook de aandacht van de organisatie, waarbij nadrukkelijk wordt gekeken naar het invullen van de vacatures, het beleggen van verantwoordelijkheden, het trainen van medewerkers en uitvoeren van interne reviews.

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze kernboodschappen
- Uw feedback**
- Relevante ontwikkelingen
- Onze controleaanpak
- Communicatie
- Bijlagen

Uw feedback en hoe wij die opvolgen

Onze toewijding aan het ondersteunen van kwaliteit

De ervaring die u hebt met onze dienstverlening is van cruciaal belang. Aangezien we voortdurend streven naar een verbetering van het controleproces en onze dienstverlening, hebben we de jaarrekeningcontrole 2022 geëvalueerd met de ambtelijke organisatie. Op bepaalde aspecten hebben we concrete afspraken gemaakt om de controle nóg verder te verbeteren. Vanuit deze evaluaties benoemen we een viertal observaties en actiepunten.

Het SiSa-proces verbeteren

De controle van de SiSa-regelingen verliep het afgelopen jaar van beide kanten niet vlekkeloos. Voor het komende jaar willen we meer dynamiseren om de druk in het hoogseizoen te verminderen. Hiervoor hebben we gezamenlijke afspraken gemaakt om enerzijds vertragingen te voorkomen, dynamisering van de controle mogelijk te maken en anderzijds de kwaliteit van audits te waarborgen.

1

Beoordelen of werk naar voren kan worden gehaald

Om de piek gedurende de jaarrekeningcontrole te verminderen voor zowel de ambtelijke organisatie als het controleteam van PwC is besproken om gezamenlijke afspraken te maken om de controle verder te dynamiseren. Hierbij gaan we werkzaamheden naar voren halen, zodat we ook tijdig bepaalde onderdelen van de controle kunnen afronden. Voorbeelden hiervan zijn de werkzaamheden op de paragraaf verbonden partijen en aanbestedingen.

2

Goede review op intern aangeleverde stukken

Om de kwaliteit van de aangeleverde stukken te verhogen en de doorlooptijd van de controle te beperken, zijn gezamenlijke afspraken gemaakt over het uitvoeren van een interne review voordat stukken met PwC gedeeld worden.

3

4 Afzonderlijke afstemming voor grondexploitaties

De jaarrekeningcontrole 2022 was een intensief proces, in het bijzonder de controle van de grondexploitaties. Met de ambtelijke organisatie hebben wij een evaluatie gedaan waarin wij onder andere hebben afgesproken om gedurende de jaarrekeningcontrole 2023 in gesprek te blijven over de ontwikkelingen binnen de grondexploitaties. Daarnaast zullen wij de werkzaamheden eerder in het controleproces oppakken. Dit is onder andere mogelijk doordat er een [herijking](#) zal plaatsvinden per eind oktober 2023.

4

 Begeleidende brief Inhoudsopgave Onze boodschappen

Onze kernboodschappen

Uw feedback

Relevante ontwikkelingen Onze controleaanpak Communicatie Bijlagen

Ontwikkelingen (1/2)

De belangrijkste ontwikkelingen bij de provincie Utrecht met mogelijke impact op onze controleaanpak

De provincie Utrecht gaat in 2024 over op S/4 HANA

Een belangrijk onderdeel van onze accountantscontrole is de controle van de migratie (dataconversie) van het financieel systeem. Naar verwachting gaat het nieuwe systeem per 1 januari 2024 in gebruik worden genomen. De organisatie werkt hard aan de voorbereiding van de dataconversie en inrichting van het nieuwe systeem en wij kijken nu al mee naar de overgang van het oude systeem (SAP ECC) naar het nieuwe systeem (S/4 HANA). Het belangrijkste aspect dat wij zullen vaststellen is de interne beheersing omtrent een juiste en volledige overdracht van de gegevens die relevant zijn voor de jaarrekeningcontrole. De voortgang rondom de IT-migratie zullen wij rapporteren in ons accountantsverslag.

De overgang naar het nieuwe subsidiesysteem heeft onze aandacht

Naast de aanstaande overgang van de administratie naar S/4 HANA, is de provincie Utrecht in januari 2023 overgegaan op het nieuwe subsidiesysteem SAP CRM Grantor Management. Wij zullen de interne beheersing omtrent een juiste en volledige migratie van data naar het nieuwe systeem controleren. Daarnaast zullen wij de interne beheersing binnen het nieuwe systeem (zoals functiescheidingen) en rondom de subsidieverantwoording in de jaarrekening beoordelen. De uitkomsten zullen wij rapporteren in onze rapportage interim-bevindingen.

Herijking grondexploitaties wordt voor het jaareinde gedaan

In tegenstelling tot eerdere jaren wordt de herijking van de grondexploitaties voor het jaareinde gedaan. Eind oktober 2023 zal er een doorrekening plaatsvinden op basis van de vastgestelde parameters en uitgangspunten. Wij vinden dit een positieve ontwikkeling. Op deze manier krijgt de provincie eerder inzicht in de financiële ontwikkelingen en de impact op de waardering van de grondexploitaties. Wij zullen een controle verrichten op de herijking van eind oktober. De uitkomsten zullen wij rapporteren in ons accountantsverslag.

De oprichting van de BV voor woningbouw verwacht in 2023

Om de realisatie van woningbouw te versnellen wordt door de provincie Utrecht een aparte rechtspersoon, in de vorm van een BV opgericht. Momenteel worden er gesprekken gevoerd door de provincie met de Belastingdienst over de eventuele vennootschapsbelastingplicht van deze BV. De formele oprichting zal plaatsvinden nadat er een overeenstemming is bereikt met de Belastingdienst, de verwachting is dat de oprichting in 2023 wordt gerealiseerd (en in 2024 verder operationeel wordt). Vanuit het perspectief van de jaarrekeningcontrole kijken wij mee in diverse documenten die relevant zijn voor de oprichting van de BV. Inherent aan het inrichten van een nieuwe rechtspersoon is de onvolwassenheid van de interne beheersing. Wij vragen daarom aandacht voor het inrichten van een adequate interne beheersing voor de nieuwe BV (o.a. functiescheidingen, mandaten, maar ook afspraken tussen Provincie Utrecht en de B.V.).

Observaties uit het coalitieakkoord

In 2023 is een nieuw coalitieakkoord gesloten, waarvan wij (uiteraard) kennis hebben genomen. Wij hebben enkele observaties gedaan die mogelijk een impact zullen hebben op de jaarrekeningcontrole van 2023. De observaties hebben met name betrekking op de grote opgaven zoals klimaat en wonen. In dit kader heeft het College de ambitie om te investeren in de klimaatadaptatie door geld te reserveren voor het oprichten van warmtebedrijven en om aandeelhouder te worden van Stedin. Daarnaast worden er fondsen gestart voor de versnelling van de duurzame energie initiatieven en de versnelling van woningbouw. Wij nemen deze observaties (indien voor 2023 van toepassing) mee in de controle van de deelnemingen en de reserves. De uitkomsten van eventuele werkzaamheden zullen wij rapporteren in ons accountantsverslag.

Begeleidende brief

Inhoudsopgave

Onze boodschappen

Onze kernboodschappen

Uw feedback

Relevante ontwikkelingen

Onze controleaanpak

Communicatie

Bijlagen

Ontwikkelingen (2/2)

De belangrijkste ontwikkelingen bij de provincie Utrecht met mogelijke impact op onze controleaanpak

Verzelfstandiging trambedrijf

De mogelijke verzelfstandiging van het provinciaal trambedrijf is een belangrijk onderwerp in de komende jaren. In de eerste helft van 2024 komt een voorstel over de implementatie van de eerder voorgenomen verzelfstandiging van de provinciale beheerorganisatie van het trambedrijf. Hierbij wordt eerst gekeken naar eventuele fiscale gevolgen en hoe de kosten zich verhouden ten opzichte van de voordelen (showstoppers). De gevolgen voor de jaarrekening 2023 zijn hiermee nihil. Wel willen wij graag vanuit onze natuurlijke adviesrol meekijken in mogelijke risico's voor de jaarrekening 2024.

Als PwC, willen we houvast bieden in veranderende tijden. Kwaliteit is onze basis, en we zijn toegewijd aan onze verantwoordelijkheid om kwaliteit te leveren in onze audits. Ook dit jaar zoeken wij samen met de organisatie mogelijkheden om vernieuwingen te implementeren en het gesprek met u aan te gaan, wat u bezig houdt met betrekking tot de veranderde omgeving, bijvoorbeeld over de energietransitie, uw financiële positie, de informatiewaarde van uw P&C-stukken, schaarste en de realisatie van de doelstellingen uit het collegeprogramma of verantwoording over duurzaamheid.

Bron: Trambedrijf Provincie Utrecht

 Begeleidende brief Inhoudsopgave Onze boodschappen **Onze controleaanpak**

Reikwijdte van de controle

Rechtmatigheidsverantwoording

Materialiteit

Normenkader 2023

Controlefilosofie

Controlerisico's

IT-aanpak

Cybersecurity

 Communicatie Bijlagen

Onze controleaanpak

Dit hoofdstuk is bedoeld om u een duidelijk overzicht te geven van de wijze waarop wij met de inbreng van het voorgaande de controle van de jaarrekening van de provincie Utrecht gaan uitvoeren. Dit omvat inzichten in materialiteit, reikwijdte, normenkader, controlefilosofie, controlerisico's, IT-aanpak en risico's rondom fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving.

02

- ☰ Begeleidende brief
- ✓ Inhoudsopgave
- 💬 Onze boodschappen
- 👤 Onze controleaanpak
- Reikwijdte van de controle**
- Rechtmatigheidsverantwoording
- Materialiteit
- Normenkader 2023
- Controlefilosofie
- Controlerisico's
- IT-aanpak
- Cybersecurity
- ⇌ Communicatie
- 📘 Bijlagen

Reikwijdte van de controle

U hebt ons verzocht de jaarrekening 2023 van de provincie Utrecht te controleren. De jaarstukken bestaan uit meerdere onderdelen, die wij niet allemaal met dezelfde diepgang controleren. Onderstaand hebben wij daarom weergegeven op welke wijze wij de verschillende onderdelen van de jaarstukken in onze controle betrekken.

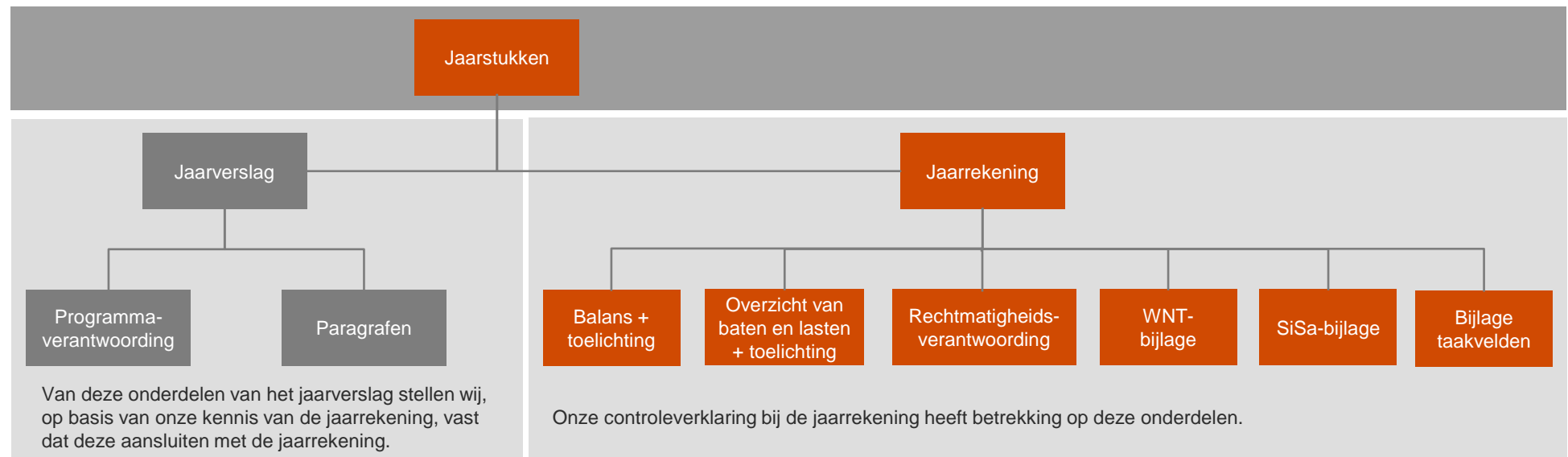
Het college geeft een toelichting over rechtmatigheid in de jaarrekening

Het college heeft in een bijlage bij de jaarrekening 2022 een proef-rechtmatigheidsverantwoording opgenomen. Met de wijziging van het BBV per 1 januari 2023 wordt de rechtmatigheidsverantwoording onderdeel van de jaarrekening. Het college legt daarin verantwoording af over de financiële rechtmatigheid van de transacties in de jaarrekening.

Wij geven een getrouwheidsoordeel bij de jaarrekening en daarmee ook bij de toelichting op de financiële rechtmatigheid. De manier van rapporteren is dus anders, maar rechtmatigheid valt nog steeds binnen de reikwijdte van onze controle. Daarnaast geven we in de verklaring een oordeel ten behoeve van het Rijk over de rechtmatigheid van de specifieke uitkeringen (zoals verantwoord in de SiSa-bijlage).

Speerpunten van de Provinciale Staten geïncorporeerd in onze controleaanpak

Als Provinciale Staten kunt u ons speerpunten meegeven bij de uitvoering van de controle. Dit zullen we bespreken tijdens de vergadering van de Financiële Auditcommissie (FAC) op 17 januari 2024.

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak
- Reikwijdte van de controle

Rechtmatigheidsverantwoording

Materialiteit

Normenkader 2023

Controlefilosofie

Controlerisico's

IT-aanpak

Cybersecurity

Communicatie

Bijlagen

Rechtmatigheidsverantwoording

Belangrijke wijzigingen in 2023

Het boekjaar 2023 zal het eerste jaar worden waarin het college een rechtmatigheidsverantwoording op dient te nemen in de jaarrekening. In deze verantwoording licht het college toe of er in het betreffende boekjaar rechtmatig is gehandeld. De Staten bepalen boven welk bedrag (verantwoordingsgrens) het college afwijkingen (fouten en onduidelijkheden) toelicht in de rechtmatigheidsverantwoording. Daarnaast worden detailbevindingen toegelicht door het college in de paragraaf bedrijfsvoering (alle bevindingen boven de door de Staten vast te stellen rapportagegrens).

Wij geven geen verklaring over rechtmatigheid jaarrekening meer af, maar onze werkzaamheden blijven grotendeels gelijk

Wij geven vanaf 2023 geen expliciete verklaring meer af over de rechtmatigheid van de jaarrekening. Wel zullen wij voor het onderdeel SiSa nog steeds de rechtmatigheid expliciet in onze controleverklaring opnemen. Onze rol als externe accountant is het toetsen van de getrouwheid van de jaarrekening als geheel, inclusief de toelichting in de rechtmatigheidsverantwoording. Hierbij stellen wij vast dat de jaarrekening geen afwijkingen bevat die groter zijn dan de goedkeuringstolerantie (de materialiteit die wij als accountant hanteren). De verantwoordingsgrens is dus uitsluitend bepalend voor de nauwkeurigheid van de informatie die het college verstrekt over rechtmatigheid. De goedkeuringstolerantie bepaalt met welke diepgang wij de verstrekte informatie controleren en de stekking van ons oordeel.

Door de wijziging dat nu het college de rechtmatigheidsverantwoording gaat afgeven, verschuift met name de verantwoordelijkheid wie er rapporteert over rechtmatigheid (van accountant naar college). In de controlewerkzaamheden die wij uitvoeren op het aspect rechtmatigheid zullen geen grote wijzigingen optreden.

In hoofdlijnen zullen wij op basis van de huidige inzichten de volgende werkzaamheden verrichten:

1. Het beoordelen van de status en inhoud van kaderstelling (onder andere verantwoordingsgrens en afspraken begrotingsrechtmatigheid, daarnaast normenkader).
2. Het controleren van de vertaling van het normenkader in een toetsingskader en werkprogramma's.
3. Het beoordelen van de opzet en het bestaan van VIC-werkzaamheden.
4. Het beoordelen van de opzet en het bestaan van het proces totstandkoming rechtmatigheidsverantwoording.
5. Het uitvoeren van een combinatie van het testen van beheersmaatregelen en gegevensgerichte werkzaamheden.
6. Het controleren van de totstandkoming van de afwijkingenregistratie en vertaling in de rechtmatigheidsverantwoording.

Onze risicoinschatting

Als gevolg van de rechtmatigheidsverantwoording hebben wij ook specifiek gekeken naar onze risico-inschatting voor de jaarrekeningcontrole. In algemene zin bestaat voor provincies het nieuwe risico dat de rechtmatigheidsverantwoording niet getrouw is. Wij schatten dit risico op voorhand bij de provincie Utrecht op 'normaal' in vanwege de kenmerken van het proces.

Verder merken wij nog wel de rechtmatigheid van inkoopkosten (naleving van Europese aanbestedingsrichtlijnen) als **significant risico** aan. Het risico bestaat immers nog dat (zonder rekening te houden met de interne beheersing in de organisatie) bepaalde onrechtmatigheden intern niet worden geconstateerd en daarmee ook niet worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

- ☰ Begeleidende brief
- ✓ Inhoudsopgave
- 💬 Onze boodschappen
- 👤 Onze controleaanpak
 - Reikwijdte van de controle
 - Rechtmatigheidsverantwoording
 - Materialiteit**
 - Normenkader 2023
 - Controlefilosofie
 - Controlerisico's
 - IT-aanpak
 - Cybersecurity
 - ↔ Communicatie
 - 📄 Bijlagen

Materialiteit

De reikwijdte van de controle en de materialiteit nader toegelicht

Diepgang van de controle

Wij hebben de diepgang van onze controle zo ontworpen dat een controle van hoge kwaliteit kan worden uitgevoerd met als doel om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen ter ondersteuning van ons oordeel.

Materialiteit is bepaald op €6.631.440

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door de toepassing van de materialiteit. Wij stellen bepaalde kwantitatieve drempels voor materialiteit vast. Op basis van deze drempels, en vanuit kwalitatieve overwegingen, zullen wij de aard, het tijdschema en de reikwijdte van onze controlewerkzaamheden voor de individuele jaarrekeningposten en toelichtingen in de jaarrekening kunnen vaststellen en het effect van geïdentificeerde onjuistheden op ons oordeel kunnen beoordelen.

U bepaalt binnen de wettelijke kaders welke goedkeuringstolerantie wij hanteren. Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden bedraagt de goedkeuringstolerantie maximaal 1% van de totale lasten (inclusief toevoegingen aan reserves) voor fouten en 3% voor onzekerheden. Als Staten kunt u besluiten de accountant te vragen de jaarrekening met een lagere goedkeuringstolerantie te controleren. Dit hebt u niet gedaan. De relatie tussen de goedkeuringstolerantie, eventueel geconstateerde afwijkingen en ons oordeel is in de tabel hiernaast weergegeven.

Herziening van de materialiteit naarmate de controle vordert

We evalueren onze beoordeling van de materialiteit het gehele jaar door om veranderingen in uw provincie en haar financiële prestaties weer te geven.

Samenloop tussen materialiteit en verantwoordingsgrens rechtmatigheid

Het college legt verantwoording af over de financiële rechtmatigheid van de transacties in de jaarrekening in de rechtmatigheidsverantwoording. De Staten bepalen de verantwoordingsgrens waarboven (individueel of cumulatief) het college afwijkingen (fouten en onduidelijkheden) toelicht in de rechtmatigheidsverantwoording.

Onze rol als externe accountant is het toetsen van de getrouwheid van de jaarrekening als geheel, inclusief de toelichting in de rechtmatigheidsverantwoording. Hierbij stellen wij vast dat de jaarrekening geen afwijkingen bevat die groter zijn dan de goedkeuringstolerantie (de materialiteit die wij als accountant hanteren). De goedkeuringstolerantie bepaalt met welke diepgang wij de verstrekte informatie controleren en de strekking van ons oordeel.

	Goedkeurend	Beperking	Oordeel-onthouding	Afkeurend
Fouten	≤ 1%	> 1% < 3%	-	≥ 3%
Onzekerheden	≤ 3%	> 3% < 10%	≥ 10%	-
Soort tolerantie				
Goedkeuringstolerantie	€6.631.000 (2022: €6.590.000)			
Uitvoeringstolerantie	€4.973.000 (2022: €4.919.000)			
Rapporteringstolerantie	€ 250.000 (2022: € 250.000)			
<u>Wet Normering Topinkomens (WNT)</u>				
<u>Single information, Single audit (SiSa)</u>				

Wet Normering Topinkomens

Voor de controle op de bijlage Wet Normering Topinkomens gelden de toleranties zoals jaarlijks gepubliceerd in het Controleprotocol WNT op www.topinkomens.nl. De betreffende toleranties variëren van €0 (in geval van wel/niet opnemen functionarissen) tot enkele duizenden euro's ten aanzien van onjuistheden in de verantwoording.

Single information, Single audit (SiSa)

Via de SiSa-bijlage bij de jaarrekening legt u verantwoording af over van ministeries ontvangen specifieke uitkeringen. De goedkeurings- en uitvoeringstolerantie zijn gelijk aan die voor de jaarrekening. De rapporteringstolerantie wijkt af van de jaarrekening:

- Voor regelingen < €125.000: €12.500.
- Voor regelingen > €125.000 en < €1.000.000: 10% van de omvangsbasis van de specifieke uitkering.
- Voor regelingen > €1.000.000: €125.000.

Begeleidende brief

Inhoudsopgave

Onze boodschappen

Onze controleaanpak

Reikwijdte van de controle

Rechtmatigheidsverantwoording

Materialiteit

Normenkader 2023

Controlefilosofie

Controlerisico's

IT-aanpak

Cybersecurity

Communicatie

Bijlagen

Het normenkader als meetlat voor de rechtmatigheidsverantwoording

Het college legt verantwoording af over financiële rechtmatigheid in de jaarrekening. Volgens de kadernota Rechtmatigheid moeten de onderstaande aspecten van de rechtmatigheid worden meegenomen in die toelichting:

- **Begrotingsrechtmatigheid:** heeft het college gehandeld binnen de door de Staten beschikbaar gestelde budgetten en kredieten?
- **Misbruik en oneigenlijk gebruik:** zijn in (de uitvoering van) het beleid voldoende waarborgen opgenomen om misbruik of oneigenlijk gebruik van wet- en regelgeving te voorkomen of tegen te gaan?
- **Voorwaardencriterium:** zijn de baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming met wet- en regelgeving tot stand gekomen?

Specifiek ten aanzien van het voorwaardencriterium geldt dat de provincie voor een deel zelf kan bepalen welke regelgeving betrokken wordt in de verantwoording. De wet- en regelgeving die in uw provincie ten grondslag ligt aan het voorwaardencriterium wordt vastgelegd in het normenkader. Het normenkader voor 2023 is door de Staten vastgesteld.

Onderstaand hebben wij weergegeven welke keuzes u als provincie hebt ten aanzien van wat wel en wat niet in het normenkader wordt opgenomen. Wij adviseren u om alleen de verplichte onderdelen op te nemen, zoals u ook heeft gedaan.

 Begeleidende brief Inhoudsopgave Onze boodschappen Onze controleaanpak

Reikwijdte van de controle

Rechtmatigheidsverantwoording

Materialiteit

Normenkader 2023

Controlefilosofie

Controlerisico's

IT-aanpak

Cybersecurity

 Communicatie Bijlagen

Het normenkader als meetlat voor de rechtmatigheidsverantwoording

In september 2023 is de geactualiseerde Kadernota Rechtmatigheid 2023 gepubliceerd. Hierin zijn de volgende wijzigingen opgenomen:

- De afwijkingen ten aanzien van de SiSa-verantwoording is onderdeel van de rechtmatigheidsverantwoording.
- Nadere duiding van het aspect begrotingsrechtmatigheid.
- Opname van een beslisboom over de samenloop van getrouwheids- en rechtmatigheidsbevindingen.

Wij vragen uw aandacht voor bovenstaande en bevelen aan om bovenstaande tijdig in te regelen in uw financiële verordening.

Begrotingsrechtmatigheid:

Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting onrechtmatig is en moet worden betrokken bij de afweging wat moet worden toegelicht in de rechtmatigheidsverantwoording. Van afwijkingen is sprake als:

1. het lasten- of investeringsbudget is overschreden;
2. (bekende of bekend behoorde te zijn) afwijkende baten (dus zowel hogere als lagere baten) die niet tijdig tot een aanpassing van de begroting hebben geleid;
3. (bekende of bekend behorend te zijn) overschrijdingen van lasten en investeringen die niet tijdig tot een aanpassing van de begroting hebben geleid.

De vraag hierbij is 'wat is niet tijdig'? De algehele lijn hierbij is dat de normale P&C-cyclus leidend is. Afwijkende baten of overschrijdingen van lasten die op die P&C-momenten bekend waren of bekend behoorden te zijn classificeren hierbij als onrechtmatig en tellen mee voor de afweging van de rechtmatigheidsverantwoording.

Belangrijk is dat de Staten en het College eenduidige afspraken maken in de financiële verordening over begrotingsonrechtmatigheden waarbij het college binnen het door de Staten uitgezette beleid is gebleven. Deze tellen in die gevallen wel mee in de totale onrechtmatigheden (basis voor de rechtmatigheidsverantwoording), maar worden als 'acceptabel' aangemerkt en hierbij is het niet noodzakelijk om deze verder toe te lichten in de rechtmatigheidsverantwoording. Het college heeft inmiddels de verordening geactualiseerd en legt deze voor vaststelling aan de Staten voor.

- ☰ Begeleidende brief
- ✓ Inhoudsopgave
- 💬 Onze boodschappen
- 👤 Onze controleaanpak
- Reikwijdte van de controle
- Rechtmatigheidsverantwoording
- Materialiteit
- Normenkader 2023
- Controlefilosofie**
- Controlerisico's
- IT-aanpak
- Cybersecurity
- ⇌ Communicatie
- 📄 Bijlagen

Onze controlefilosofie

Onze controleaanpak is naast het controleren van de jaarrekening gericht op het verbeteren van uw bedrijfsvoering inclusief digitalisering hiervan. In onze controle hanteren wij daarvoor het drielijnenmodel. Dit model geeft handvatten om te beoordelen waar in de interne beheersing risico's worden ondervangen:

De eerste lijn betreft hierbij de domeinen/teams in de primaire processen. De tweede lijn bij de provincie Utrecht betreft met name het domein bedrijfsvoering, waar ook diverse interne controles worden uitgevoerd door het team AO/IC.

Daarnaast geven businesscontrollers (uit eenheid concerncontrol) vanuit de tweede lijn adviezen over de interne beheersing.

De derde lijn vanuit drielijnenmodel bestaat bij de provincie Utrecht uit concerncontrol. Vanuit deze eenheid worden audits en verbijzonderde interne controles uitgevoerd, wordt de voortgang van maatregelen gemonitord en wordt invulling gegeven aan onderwerpen als provinciebreed risicomanagement en het uitvoeren van de frauderisicoanalyse.

		1 ^e lijn Lijnmanagement	2 ^e lijn Ondersteuning	3 ^e lijn Verbijzonderde Interne controlefunctie
		Domeinen/teams	Bedrijfsvoering, financial controllers team AO/IC	Concerncontrol (incl. businesscontrollers)
Provincie		<ul style="list-style-type: none"> • Primair verantwoordelijk voor de getrouwheid en rechtmatigheid van transacties binnen de eigen processen. • Verantwoordelijk voor een kwalitatieve analyse van en toelichting op P&C-producten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteunt de domeinen en teams bij de optimalisering van de primaire processen. Team AO/IC voert verbijzonderde interne controles uit. • De administratie voert bij de verwerking een aantal primaire controles uit op de eerste lijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Eenheid concerncontrol voert audits uit op de werking van het VIC-plan en uitkomsten van het team AO/IC en voert thema-audits uit. • Adviseert over verbetering in de eerste en tweede lijn.
PwC		<ul style="list-style-type: none"> • Adviseert (met de VIC) over preventieve interne controlemaatregelen in het primaire proces. • Geeft feedback om de leesbaarheid/informatiewaarde van P&C-documenten te verhogen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Adviseert over preventieve interne controlemaatregelen in het ondersteunende proces en de IT. • Geeft adviezen om de effectiviteit van de control-werkzaamheden te vergroten. 	<ul style="list-style-type: none"> • Adviseur/klankbord om te komen tot een effectieve en efficiënte controleaanpak. • Maakt waar mogelijk gebruik van de werkzaamheden van de VIC.

Wij rapporteren via het push-leftprincipe

Het push-leftprincipe is erop gericht de interne beheersing in de eerste en tweede lijn te optimaliseren. Dit gebeurt vanuit het uitgangspunt dat fouten voorkomen beter is dan achteraf constateren. Als er tekortkomingen zijn in de interne beheersing in de eerste en tweede lijn, dan zullen wij deze daarom rapporteren als bevinding, ook als deze in de derde lijn met interne controles ondervangen wordt.

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak
 - Reikwijdte van de controle
 - Rechtmatigheidsverantwoording
 - Materialiteit
 - Normenkader 2023
 - Controlefilosofie
 - Controlerisico's**
 - IT-aanpak
 - Cybersecurity
 - Communicatie
 - Bijlagen

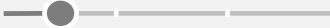

Controlerisico's

Overzicht van de significante en overige verhoogde inherente controlerisico's

Op basis van onze kennis van uw organisatie hebben wij de inherente controlerisico's (zonder rekening te houden met de interne beheersingsmaatregelen) in kaart gebracht, met als doel controleprocedures te ontwerpen waarmee de mogelijke onjuistheden in de jaarrekening kunnen worden opgespoord. De frauderisico's zijn inherente landelijke risico's. Onderstaande tabel bevat een samenvatting van alle verhoogde risico's. Voor de significante

risico's is een nadere toelichting opgenomen (te lezen via de linkjes).

De mogelijke invloed van klimaatrisico's op de waardering van activa of projecten binnen de provincie Utrecht en de daaraan gerelateerde toelichtingen in de jaarstukken hebben steeds meer de aandacht vanuit onze controle. Op dit moment hebben wij geen significant risico geïdentificeerd op dit gebied, maar wij blijven graag in gesprek met de ambtelijke organisatie over dit onderwerp.

Inherente risico	Type risico	Risiconiveau dit jaar	Risiconiveau vorig jaar
<u>Managementbeïnvloeding</u> : het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door college c.q. management.	Fraude, vanuit beroepsregels verplicht	 Normaal Significant	 Normaal Significant
Inkomende subsidies: het risico op onjuiste afgrenzing van inkomende subsidies.	Fraude/fout, sectorspecifiek	 Normaal Significant	 Normaal Significant
<u>Niet naleven van (Europese) aanbestedingsrichtlijnen</u> : is niet juist of volledig toegelicht in de rechtmatigheidsverantwoording.	Fout, sectorspecifiek	 Normaal Significant	 Normaal Significant
<u>Aangaan van inkoopcontracten</u> : het risico dat inkoopcontracten worden gegund aan bevriende partijen, dan wel sprake is van omkoping om een contract te verkrijgen (met het risico op belangenverstrengeling en kickbacks).	Fraude, sectorspecifiek	 Normaal Significant	 Normaal Significant
<u>Volledigheid materiële vaste activa</u> : complexe inrichting van activaregistratie.	Fout, specifiek	 Normaal Significant	 Normaal Significant
<u>Juistheid overlopende passiva</u> : het risico op het niet juist opnemen van overlopende passiva	Fout, specifiek	 Normaal Significant	 Normaal Significant

Managementbeïnvloeding: het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het college c.q. management

Achtergrond

Hoewel het risico van het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het college c.q. het management per organisatie zal verschillen, is het risico bij alle organisaties aanwezig en ook significant. Dit is in overeenstemming met ISA 240.

Belangrijkste observaties voor dit risico

Het risico van het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het college c.q. management wordt beïnvloed door:

- schattingen zoals (debiteuren) voorzieningen en bijzondere waardeverminderingen;
- handmatige journaalposten.

Interne beheersing

Het college c.q. het management van de provincie heeft een goede ethische houding ten opzichte van haar medewerkers en integriteit is een veelbesproken onderwerp binnen de provincie.

Onze controleaanpak

- Journaalposten controleren onder andere door het gebruik van data-analyse.
- Detailcontrole niet-routinematige boekingen.
- Onvoorspelbaar item in de controleaanpak door het uitvoeren van niet-routinematige controlewerkzaamheden met een focus op fraude.
- Detailcontrole van schattingen op afwijkingen;
- Wij bespreken en beoordelen meldingen over integriteit en non-compliance met wet- en regelgeving.

Audit tools

Voor de controle van de journaalposten zetten wij onze data-analysetool [Halo for Journals](#) in.

Niet naleven van (Europese) aanbestedingsrichtlijnen is niet juist of volledig toegelicht in de rechtmatigheidsverantwoording

Achtergrond

Het betreft hier de naleving van complexe regelgeving. Bij het niet (volledig) naleven van (EU-) aanbestedingsregelgeving ontstaat er direct een onrechtmatigheid die meeweegt in het oordeel van het college in de rechtmatigheidsverantwoording en die (als dit, samen met andere afwijkingen, hoger is dan de verantwoordingsgrens) moet worden toegelicht.

Belangrijkste observaties voor dit risico

Door de complexe regelgeving en de decentrale inkoopfunctie zien wij een significant risico op het niet naleven van de aanbestedingsrichtlijnen. De kans op een fout (die niet wordt toegelicht in de rechtmatigheidsverantwoording) is hoog, aangezien de regelgeving specifiek en complex is. Het risico op niet-naleving van (EU-) aanbestedingsrichtlijnen kenmerkt zich door:

- Hoge foutgevoeligheid.
- Beperking in de mogelijkheid tot reparatie na constatering van niet-naleving.
- Hoge mate van schatting bij het inschatten van initiële opdrachtwaarde.

Interne beheersingsmaatregelen

- Het opstellen van de periodieke crediteurenspendanalyse en het uitvoeren van interne controles door onder andere inkoopjuristen op specifieke dossiers.
- Verbijzonderde interne controles
- Interne beheersing rondom het inkoopproces.
- Offerteprocedure en gunning door geautoriseerde medewerkers.

Onze controleaanpak

- De beoordeling van de opzet, het bestaan en de werking (indien van toepassing) van de interne beheersing van de provincie Utrecht met betrekking tot de inkopen en de aanbestedingstrajecten.
- Een controle op de naleving van de aanbestedingswet met behulp van door de provincie opgestelde spendanalyse en zelfstandige deelwaarnemingen.
- Een controle op eventuele gevolgen van rechtmatigheidsverantwoording en toelichting.

Het risico dat inkoopcontracten worden gegund aan bevriende partijen c.q. sprake is van omkoping om contracten te verkrijgen (met het risico op belangenverstrengeling en kicksbacks)

Achtergrond

Gelet op het feit dat de overheidssector als een sector met verhoogd risico is aangemerkt in *NBA-handreiking 1137 corruptie en omkoping*, is de waarschijnlijkheid op 'hoog' ingeschat.

Belangrijkste observaties voor dit risico

De omvang van de inkopen is materieel voor de jaarrekening. Daarnaast blijkt uit de media dat opdrachtnemers bereid zijn om forse bedragen te betalen om opdrachten bij overheden binnen te halen. Daarnaast is er sprake van naleving van complexe regelgeving. Het risico betreft dus het gunnen van aanbestedingen aan bevriende partijen, ofwel tegen niet-marktconforme voorwaarden, tegen een mogelijke betaling (omkoping). Hierdoor worden interne procedures en wet- en regelgeving over aanbestedingen niet nageleefd.

Interne beheersingsmaatregelen

- Het opstellen van de maandelijkse crediteurenspendanalyse en de (verbijzonderde) interne controle hieromtrent.
- Interne beheersing rondom het inkoopproces (bijvoorbeeld functiescheidingen bij aanbestedingen).
- Naleving van interne aanbestedingsprocedures waaronder offerteprocedures.

Onze controleaanpak

- De beoordeling van de opzet en het bestaan van de interne beheersing van de provincie Utrecht met betrekking tot de inkopen en de aanbestedingstrajecten.
- Een controle op de naleving van de aanbestedingsrichtlijnen met behulp van door de provincie opgestelde spendanalyse.
- Een specifieke controle ten aanzien van de autorisaties en functiescheidingen rondom geselecteerde deelwaarnemingen
- Detailcontroles op onder meer marktconformiteit van inkopen en het doorlopen van objectieve gunningsprocedure.

Volledigheid materiële vaste activa: door complexe inrichting activa-administratie risico op onvolledigheid

Achtergrond

De complexe inrichting van de activa-administratie zorgt ervoor dat het moeilijk is om grip te krijgen op de volledige verwerking van de materiële vaste activa.

Belangrijkste observaties voor dit risico

De registratie en administratie in het financiële systeem SAP is complex. Hierdoor zijn projecten moeilijk beheersbaar. De aansluiting tussen de registratie van activa en de jaarrekening moet handmatig gemaakt worden en is hierdoor tijdsintensief en foutgevoelig.

Onze controleaanpak

We controleren de volledigheid van de materiële vaste activa gegevensgericht. De volgende elementen krijgen hierbij verhoogde aandacht.

- Zijn alle investeringen die aan de activeringsvereisten voldoen ook daadwerkelijk geactiveerd, dit ook in relatie tot de verwerking van activering van WBS-elementen waar primair kosten voor de exploitatie in worden verwerkt.
- Sluiten de activastaten en de kredietoverzichten aan met de begroting en de financiële administratie in relatie tot de volledigheid van activeren.

Juistheid overlopende passiva: het risico op onjuiste verantwoording van overlopende passiva

Achtergrond

Het risico ziet toe op de inrichting van het proces om te komen tot de juiste inschatting van de overlopende passiva.

Belangrijkste observaties voor dit risico

Door de complexe wijze van inrichting van de financiële administratie is de kans op fouten hoger. Daarnaast is er een mate van subjectiviteit bij het bepalen van de juiste overlopende passiva post.

Onze controleaanpak

Wij controleren de juistheid van de overlopende passiva gegevensgericht, primair zijn dat de volgende werkzaamheden:

- Detailwerkzaamheden op de juistheid en achterliggende documentatie en inschatting van de opgenomen overlopende passiva.

☰ Begeleidende brief

✓ Inhoudsopgave

💬 Onze boodschappen

👤 Onze controleaanpak

Reikwijdte van de controle

Rechtmatigheidsverantwoording

Materialiteit

Normenkader 2023

Controlefilosofie

Controlerisico's

IT-aanpak

Cybersecurity

↔ Communicatie

📘 Bijlagen

IT-aanpak

De impact van IT-risico's en IT General Controls op onze controleaanpak

De IT General Controls ('ITGC') zijn het beleid en de procedures die worden gebruikt om de IT-omgeving en de IT-activiteiten te beheren, en het proces van geautomatiseerde applicatiecontroles en geautomatiseerde accountingprocedures die afhankelijk zijn van computerprocessen te garanderen. We hebben ook ITGC's geëvalueerd, omdat bepaalde handmatige beheersmaatregelen en rapporten afhankelijk zijn van systeemgegenereerde informatie. In onze controle noemen we dit IT-afhankelijkheden.

Op basis van een eerste beoordeling verwachten wij ook in 2023 vooral een gegevensgerichte controle uit te voeren. Hierbij zullen wij eventuele generieke aandachtspunten in de IT-omgeving in onze rapportages opnemen.

De 'scoping' rondom de IT-audit nader toegelicht

Wij hebben applicatiesystemen, datawarehouses, rapportages en lagen van ondersteunende IT-infrastructuur beoordeeld. Die transacties leiden uiteindelijk tot verslaglegging in de jaarrekening. Deze systemen en de IT-infrastructuur (of een deel daarvan) kunnen daardoor van belang zijn voor de controle. Daarnaast hebben wij de ontwikkelingen in uw IT-omgeving beoordeeld, voor 2023 hebben wij de volgende relevante ontwikkelingen voor onze jaarrekeningcontrole:

- De voorbereiding en uitvoering van de migratie van de financiële administratie (SAP).
- Migratie van het nieuwe subsidiesysteem (SRS).
- Rabobank Direct Connect (check op rechten, rollen en functiescheiding).

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak

Reikwijdte van de controle

Rechtmatigheidsverantwoording

Materialiteit

Normenkader 2023

Controlefilosofie

Controlerisico's

IT-aanpak

Cybersecurity

Communicatie

Bijlagen

Cyberbeveiliging

Nieuwe digitale kwetsbaarheden, veroorzaakt door toenemende digitalisering. Hoe gaat de provincie Utrecht om met het risico van cybercriminaliteit?

Het effect van cyberbeveiliging op onze controle

Als onderdeel van onze controle, beoordelen we uw aanpak op veelvoorkomende blootstellingsgebieden op het gebied van cyberbeveiliging, zoals hieronder weergegeven. We beoordelen het niveau van activiteiten en beheersingsmaatregelen dat we zouden verwachten bij een met de provincie Utrecht vergelijkbare organisatie. Op basis hiervan bepalen we of er risicofactoren zijn die leiden tot een cyberbeveiligingsrisico dat een materiële impact zou kunnen hebben op de financiële overzichten en (als dit nodig is) plannen wij passende controleprocedures om dit risico af te dekken.

Daarnaast bieden we u onze inzichten en feedback in een vergelijking met markt-/sectorstandaarden om uw cyberbeveiligingsrisicoaanpak verder te kunnen versterken. Deze aanpak ziet toe op het proces van het identificeren van bedreigingen en risico's door het implementeren van beheersingsmaatregelen, het detecteren van mogelijke aanvallen en uw vermogen om hierop te reageren en herstelwerkzaamheden uit te voeren.

Veelvoorkomende blootstellingsgebieden met betrekking tot cyberbeveiliging

Bankoverschrijvingen en wijziging van de leveranciersgegevens

Overboekingen en/of wijzigingen in bankrekeningen (gekraakte communicatie/phishing) door personen die zich voordoen als geautoriseerd leverancierspersoneel, bedrijfsleiders en/of financiële instellingen.

Inbraakpreventie/detectie en monitoring

Inbraakaanvallen (zoals ransomware), waardoor uw organisatie geen toegang krijgt tot haar kritieke infrastructuur, systemen en/of gegevens.

Patchbeheer

Exploitaties van bekende (niet-gepatchte) beveiligingskwetsbaarheden resulterend in de manipulatie/vernietiging van gegevens, waardoor de systeembeschikbaarheid wordt aangetast of de hierboven vermelde blootstellingsgebieden worden geactiveerd.

Backup en herstel

Gebrek aan effectieve back-up- en herstelprocedures die leiden tot cyberbeveiligingsincidenten die systemen onbruikbaar en/of niet herstelbaar maken.

 Begeleidende brief Inhoudsopgave Onze boodschappen Onze controleaanpak

Reikwijdte van de controle

Rechtmatigheidsverantwoording

Materialiteit

Normenkader 2023

Controlefilosofie

Controlerisico's

IT-aanpak

Cybersecurity

 Communicatie Bijlagen

Fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving

Het risico van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving nader uiteengezet

Opvolging van aanbevelingen 'maatregelen ter preventie van fraude'

In onze controleverklaring 2022 hebben wij gerapporteerd over de 'maatregelen ter preventie van fraude' van de provincie Utrecht. De evaluatie van deze maatregelen en de geïdentificeerde frauderisico's uit 2022 vormen de basis voor de evaluatie voor het nieuwe boekjaar. We vragen daarnaast wel uw aandacht voor onze aanbevelingen die wij hebben gedaan in ons accountantsverslag over 2022, zoals het toelichten van de belangrijkste frauderisico's als onderdeel van de paragraaf bedrijfsvoering.

Frauderisico management programma

In [deze video](#) wordt uitgelegd wat wij verwachten van een organisatie waarin goede governance belangrijk is voor het voorkomen en opsporen van fraude. Daarnaast geven we in de blog '[De rol van de staten bij het voorkomen van fraude en corruptie](#)' een toelichting op het begrip fraude én de rol van de leden van de Staten bij het voorkomen van fraude en corruptie.

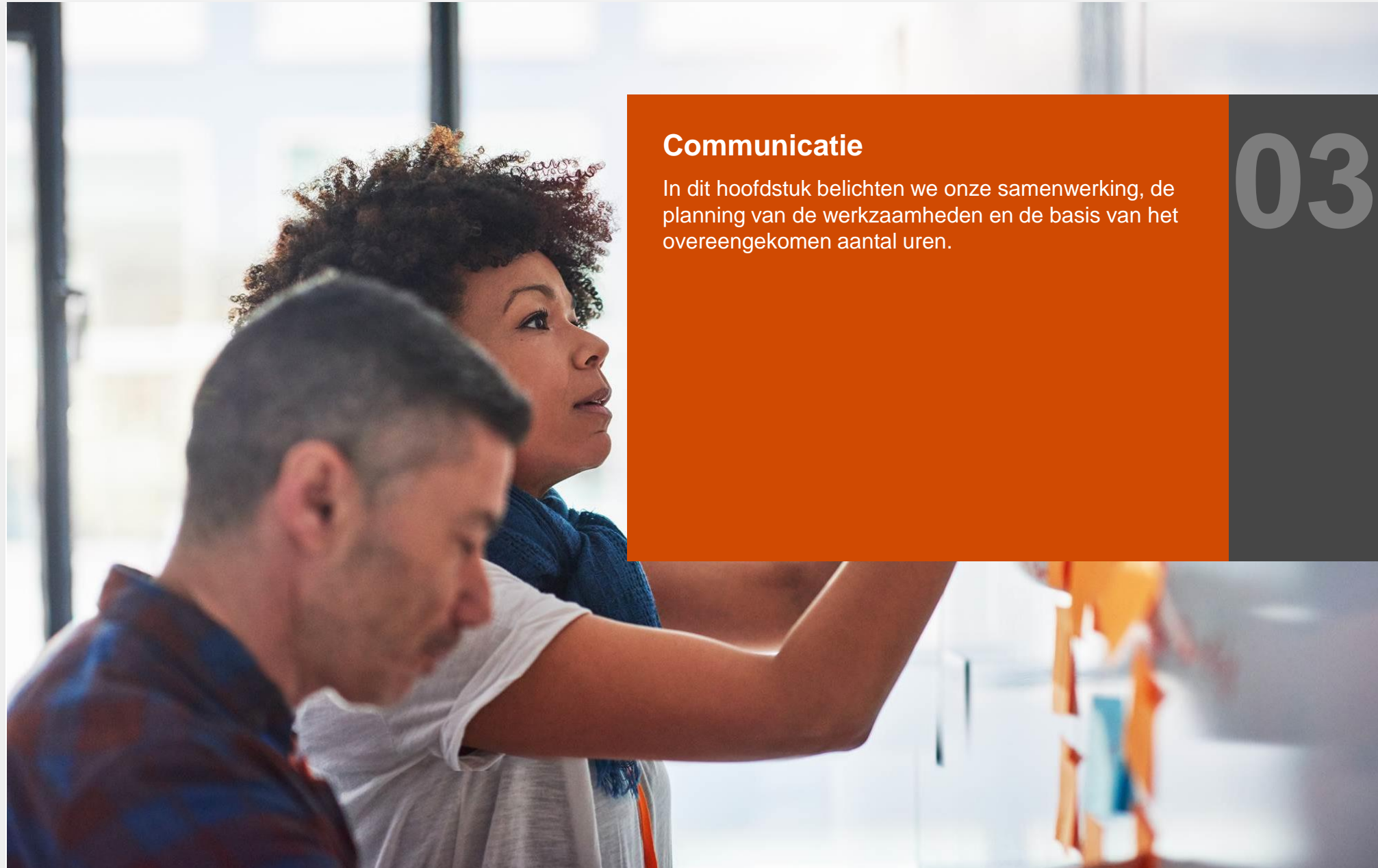
We delen graag de volgende observatie van uw risicobeoordelings- en -beheersingsproces met u op het gebied van fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving:

De provincie Utrecht beschikt over een proces voor het vaststellen en beoordelen van het risico van fraude, omkoping en corruptie, voor het beheersen van deze risico's en voor tijdige opvolging van (aanwijzingen voor) fraudegevallen. Uw organisatie is zich bewust van risico's ten aanzien van fraude en heeft dit bij een aantal processen ook geïntegreerd in de (interne) controles.

De provincie Utrecht heeft een frauderisicoanalyse opgesteld. Het jaarlijks actualiseren van de frauderisicoanalyse, met daarbij de aandacht voor risico's op het niet naleven van wet- en regelgeving is onderdeel van de procedures binnen provincie Utrecht.

In onze controleverklaring 2023 rapporteren wij onze geactualiseerde risico-inschatting, verrichte werkzaamheden en materiële bevindingen ten aanzien van fraude.

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak
- Communicatie**
- Ons team
- Controleplanning
- Honorarium
- Bijlagen

Communicatie

In dit hoofdstuk belichten we onze samenwerking, de planning van de werkzaamheden en de basis van het overeengekomen aantal uren.

03

- ☰ Begeleidende brief
- ✓ Inhoudsopgave
- 💬 Onze boodschappen
- 👤 Onze controleaanpak
- ↔ Communicatie

Ons team

Controleplanning

Honorarium

📘 Bijlagen

Ons team

Een betrokken controleteam

Ons team is vastbesloten om altijd voor u beschikbaar te zijn

Ons team is vastbesloten om altijd voor u beschikbaar te zijn. In de figuur hiernaast vermelden we de belangrijkste leden van ons ervaren controleteam met hun rollen en contactgegevens, zodat u ze op elk moment kunt bereiken.

Ten opzichte van vorig jaar zijn de volgende wijzigingen aangebracht:

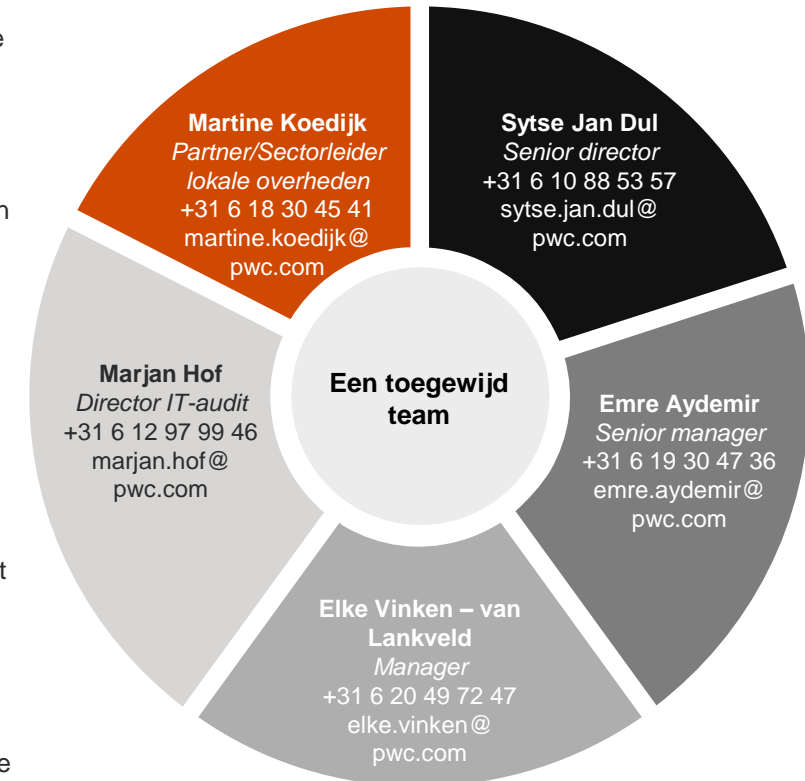
Emre Aydemir zal als Senior Manager het auditteam per 2023 weer opnieuw komen versterken en neemt de rol over van Serila Bhagali, en Elke Vinken – van Lankveld zal als Manager de rol overnemen van Freek Hagen. Door middel van een overdracht binnen het team en update meetings met het team gedurende het jaar zorgen we voor een soepele kennisoverdracht.

Uw feedback vertaald naar verbeteracties

Een open en eerlijke evaluatie is belangrijk voor de optimalisatie van de dienstverlening die wij bieden, en dat is ook belangrijk voor u. Via een evaluatiegesprek met uw ambtelijke organisatie hebben wij u gevraagd naar uw ervaringen en uw suggesties voor verbetering. We hechten veel waarde aan het continueren van onze open communicatie met u en vertalen uw feedback in verbeterpunten en relevante acties. We verwijzen ook naar de [slide](#) waarin we de feedback vanuit de voorgaande controle hebben verwerkt in het audit plan dat nu voorligt.

Wij maken gebruik van experts

Bepaalde gebieden vragen mogelijk om aanvullende expertise die verdergaat dan de traditionele controlemiddelen. Gedurende de controle maken we, waar nodig, gebruik van onze experts om de belangrijkste gebieden van uw bedrijfsrisico's te evalueren, zoals pensioenen, financiële instrumenten, WNT, SiSa en Sociale Zaken. Deze specialisten zorgen ervoor dat we over de juiste middelen beschikken om onze controledoelstellingen te realiseren. Op basis van hun *best practice*-kennis zal ons team standpunten geven met betrekking tot de organisatie, de industrie en de naleving van de regelgeving.

- ☰ Begeleidende brief
- ✓ Inhoudsopgave
- 💬 Onze boodschappen
- 👤 Onze controleaanpak
- ↔ Communicatie
- 👥 Ons team
- Controleplanning**
- 💰 Honorarium
- 📄 Bijlagen

Controleplanning

Een overzichtelijk controleproces

We faseren onze controle zo gelijkmatig mogelijk gedurende het jaar en besteden veel tijd aan het begrijpen van wijzigingen in de controleomgeving, het testen van tussentijdse saldi en het bespreken van mogelijke transacties en verslaggevingskwesaties. Ons doel is om tijdig (complexe) onderwerpen te bespreken, te testen en op te lossen wanneer deze zich voordoen en ruim voor het einde van het jaar.

We stemmen onze planning en op te leveren stukken nauwkeurig vooraf af. Tijdens de eindejaarscontrole hebben we minimaal eenmaal per week een afspraak om de voortgang gezamenlijk te monitoren. In de onderstaande tabel is de planning voor de jaarrekeningcontrole 2023 gevisualiseerd.

Juli - oktober

Planningsfase

- Bespreken auditplan
- Kennismaken ontwikkelingen provincie
- Update meetings
- Opzetten en bespreken risicoanalyse
- Controleplanning opstellen
- Afspraken met de organisatie maken over de planning en oplevering, inclusief 'dynamiseren van de audit'
- Interne controleplannen doornemen en hierover terugkoppelen
- Afspraken met de organisatie maken over de planning en oplevering

Opdrachtbevestiging
Staten

Auditplan
FAC/Staten

Oktober - november

Interimcontrole

- Bespreken opzet financiële processen
- Vaststellen of processen in de praktijk ook bestaan zoals ze beschreven zijn
- Gegevensgerichte controles in het kader van dynamiseren op de (kritieke) processen waarbij onder andere gebruik wordt gemaakt van de werkzaamheden team AO/IC en eenheid CCO eerste halfjaar 2023
- Opzet algemene IT-beheersing beoordelen

Rapportage interim-bevindingen
College

Boardletter
FAC/Staten

November - januari

Vroegtijdige zekerheid

- Gegevensgerichte controles in het kader van dynamiseren op de (kritieke) processen
- Risicoanalyses SISA (eventueel uitvoeren deelwaarnemingen)
- Bespreken risicovolle dossiers met organisatie/directie ter voorbereiding op de jaarrekeningcontrole
- Met de organisatie op te leveren specificaties jaarrekeningcontrole bespreken

Februari - mei

Eindejaarscontrole

- Uitvoeren jaarrekeningcontrole
- Afronden gegevensgerichte controles
- Controle van derden ontvangen verantwoordingen
- Bespreken uitkomsten controle
- Controleaanpassingen in definitieve jaarrekening
- Bespreken accountantsverslag met organisatie, college, financiële auditcommissie en Staten
- Evaluatie

Accountantsverslag
FAC/Staten

Controleverklaring
FAC/Staten

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak
- Communicatie
- Ons team
- Controleplanning
- Honorarium**
- Bijlagen

Onze samenwerking tijdens de controle

Een effectieve controleproces en een constructieve samenwerking

Ons honorarium

De controle van de jaarrekening van de provincie Utrecht vereist voldoende tijd en aandacht van de teamleden van het juiste niveau voor planning, inhoudelijke werkzaamheden, beoordeling en begeleiding. De inschatting van onze geplande uren hebben wij in een afzonderlijk memo (conform voorgaande jaren) uitgewerkt en besproken in de financiële auditcommissie (inclusief werkgroep).

Onze veronderstellingen

Onze controlehonoraria gaan ervan uit dat er geen verdere wijzigingen zijn in de reikwijdte van onze controle en dat het management de vereiste informatie zal verstrekken (conform onze overeengekomen verwachtingen en tijdschema's). Onze geplande uren zijn gebaseerd op first time right en tijdige aanlevering van de gevraagde documenten. Eventuele werkzaamheden met betrekking tot bijzondere of specifieke projecten worden apart in rekening gebracht. We zullen een webgebaseerd portaal (Connect) gebruiken om op te leveren stukken aan te vragen en te ontvangen.

Kwetsbaarheid financiële functie zorgt dat samen optrekken nog belangrijker is

U heeft in de afgelopen zomer ook weer te maken gehad met het vertrek van medewerkers uit de financiële kolom. Er staan vacatures uit en die worden waar mogelijk ingevuld (vast of met inhuur). Dit is belangrijk voor de benodigde verbeteringen in het jaarrekeningproces, wat wij hebben toegelicht in de werkgroep van de FAC.

De organisatie investeert veel in het verbeteren van interne processen, het invoeren van nieuwe systemen (wat de basiskwaliteit verder gaat verhogen) en het leren van het jaarrekeningproces van afgelopen jaar. De vele personele wijzigingen zorgen er voor dat dit best uitdagend is. Hiervoor hebben wij ook expliciet aandacht gevraagd. Wij zijn intensief met de organisatie in gesprek over het gezamenlijke proces, het naar voren halen van werkzaamheden (om de werkdruk te kunnen spreiden), de leerpunten van het afgelopen jaar en de maatregelen om de kwaliteit van oplevering te vergroten. Daarnaast

zullen we gezamenlijk een stevig projectmanagement inrichten, waarbij we in de eindejaarscontrole minimaal wekelijks de voortgang gezamenlijk monitoren. Met deze gezamenlijke investering hopen wij dat dit ook gaat resulteren in een goed lopend jaarrekeningtraject. Wij zullen ook in het komende jaar samen optrekken met de organisatie (vanuit onze controlerende rol).

Geen bedreigingen met betrekking tot onze onafhankelijkheid geïdentificeerd

Het Nederlands recht en ons interne beleid verplichten ons onze onafhankelijkheid actief te beschermen. Om onze onafhankelijkheid te garanderen, controleren wij onder meer - vooraf - of elk controleverzoek en verzoek om controleverwante en niet-controlediensten onze onafhankelijkheid niet in gevaar brengt. Dit is in overeenstemming met de huidige externe regelgeving en wij dragen, zoals afgesproken, daarnaast alle verzoeken ter goedkeuring voor aan de auditcommissie.

De volgende aan de controleverwante en niet-controlediensten zijn in het afgelopen jaar uitgevoerd:

- het op onderdelen uitvoeren van een meer diepgaandere controle van de migraties van systemen (IT-audits) inclusief meekijken aan de voorkant (worden in 2023 verder uitgevoerd);
- de controle van de jaarrekening van het nazorgfonds;
- de controle van een subsidieverantwoording;
- het geven van trainingen; en
- juridische advieswerkzaamheden rondom toerismebeleid.

Wij hebben voor elk van deze opdrachten geconcludeerd dat er geen bedreigingen zijn geïdentificeerd ten aanzien van de onafhankelijkheid als accountant van de provincie Utrecht.

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak
- Communicatie

Bijlagen

ISA-vereisten

Verantwoordelijkheden

Onze audittools

Bijlagen

In dit hoofdstuk hebben we de bijlagen opgenomen waaronder de vereiste communicatie, en de verantwoordelijkheden van het college, de Staten en ons als externe accountant. Tot slot staan we stil bij de 'audit tools' die we inzetten gedurende de controle van de provincie Utrecht.

04

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak
- Communicatie
- Bijlagen

ISA-vereisten

Verantwoordelijkheden

Onze audittools

Door controlestandaarden vereiste communicatie

Als PwC vinden wij het van belang om u te laten zien op welke wijze wij de belangrijkste voorwaarden en aandachtspunten van de controle aan u rapporteren. Deze hebben we opgenomen in onderstaande tabel.

Vereiste communicatie op grond van controlestandaarden	Auditplan	Boardletter	Accountantsverslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant	●		
Bevestiging van de onafhankelijkheid van PwC	●		●
De zaken die zijn aangemerkt als kernpunten van de controle			●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle		●	●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude		●	●
Niet naleven van wet- en regelgeving			●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het college c.q. management			●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring.			●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het college			●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op het financiële verslaggevingsproces			●
Niet-gecorrigeerde afwijkingen			●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de provincie			●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's	●	●	●

Verantwoordelijkheden

Overzicht van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college en de Staten voor de jaarrekening

Het college is verantwoordelijk voor:

- het opstellen en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten ('BBV') en het bepaalde bij en krachtens de Wet normering topinkomens ('WNT');
- de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in overeenstemming met de begroting en met de in relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen; en voor
- interne beheersingsmaatregelen die het college noodzakelijk acht om een jaarrekening te kunnen opstellen die geen afwijkingen van materieel belang bevat door fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college afwegen of de financiële positie voldoende is om de provincie in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen.

De Staten zijn verantwoordelijk voor het toezicht op het proces van de financiële verslaggeving door de provincie.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het plannen en uitvoeren van een controleopdracht op een manier die ons in staat stelt om voldoende en passende controle-informatie te krijgen die een basis voor onze verklaring biedt.

Onze doelstellingen zijn het krijgen van redelijke zekerheid of de jaarrekening als geheel geen onjuistheden van materieel belang bevat, of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, en het afgeven van een controleverklaring waarin onze verklaring is opgenomen. Redelijke zekerheid betekent een hoge, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor wij mogelijk niet alle materiële onjuistheden ontdekken. Onjuistheden kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten. Zij worden als materieel beschouwd wanneer redelijkerwijs kan worden verwacht dat ze, elk afzonderlijk of in totaal, gevolgen kunnen hebben voor de economische beslissingen die gebruikers op grond van de jaarrekening nemen.

Materialiteit heeft gevolgen voor de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van vastgestelde onjuistheden op onze verklaring.

Voor een gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden verwijzen wij u naar de bijlage bij onze controleverklaring.

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak
- Communicatie
- Bijlagen

ISA-vereisten

Verantwoordelijkheden

Onze audittools

Verantwoordelijkheden

Overzicht van verantwoordelijkheden met betrekking tot fraude en wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheden van het college

Deze bestaan uit:

- het identificeren en bewaken van de wet- en regelgeving die van toepassing is op de provincie en zorgen voor volledigheid ervan;
- het uitvoeren van een risicobeoordeling waarbij specifiek aandacht wordt besteed aan het risico van fraude door het bespreken van prikkels en pressiepunten, kansen, en instellingen en rationaliseringen, evenals het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het ontwerpen en implementeren van programma's en beheersingsmaatregelen om fraude (fraudebestrijdingsprogramma's) en niet-naleving van wet- en regelgeving te voorkomen, te bestrijden en op te sporen;
- ervoor zorgen dat de cultuur en de omgeving van de provincie eerlijkheid en ethisch gedrag bevorderen;
- ervoor zorgen dat de activiteiten van de provincie worden uitgevoerd conform de bepalingen van wet- en regelgeving, en dat deze voldoen aan de wet- en regelgeving waarin de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening wordt geregeld;
- het inrichten van een zodanig systeem van interne beheersing dat noodzakelijk is om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van de relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten;
- het onderzoeken van vermeende of vermoede misstanden die onder de aandacht van het college zijn gebracht.

De verantwoordelijkheden van degenen die zijn belast met governance, dat wil zeggen de Staten

Deze bestaan uit:

- het versterken van een cultuur van eerlijkheid en ethisch gedrag door middel van actief toezicht;
- het evalueren van de beoordeling door het college c.q. management van de risico's in verband met fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving, implementatie van passende maatregelen en zorgen voor een juiste tone at the top;
- ervoor zorgen dat het college passende maatregelen neemt om fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te bestrijden en te voorkomen en om werknemers en andere stakeholders beter te beschermen;
- het onderzoeken van vermeende of vermoede misstanden die onder de aandacht van de Staten zijn gebracht;
- het stellen van vragen aan het college over beheersingsmaatregelen ter bewaking van doelstellingen, zodat deze in redelijkheid haalbaar zijn.

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak
- Communicatie
- Bijlagen
- ISA-vereisten

Verantwoordelijkheden

Onze audittools

Verantwoordelijkheden

Overzicht van verantwoordelijkheden met betrekking tot fraude en wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid van de accountant

De accountant is verantwoordelijk voor:

- het inplannen en uitvoeren van de controle om redelijke zekerheid te bieden dat de jaarrekening geen materiële onjuistheden bevat, ongeacht of deze worden veroorzaakt door fraude of door fouten;
- het evalueren of de programma's en beheersingsmaatregelen van de provincie waarmee geïdentificeerde risico's van materiële fouten als gevolg van fraude en als gevolg van niet-naleving van wet- en regelgeving worden aangepakt op de juiste wijze zijn opgezet en in werking gesteld;
- het evalueren van het proces van het college c.q. management voor het beoordelen van de effectiviteit van programma's en beheersingsmaatregelen in verband met fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het evalueren van noemenswaardige fraude aan de zijde van het college c.q. management en de gevolgen voor de controleomgeving;
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In de context van onze controle van de jaarrekening zijn onze doelstellingen met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving als volgt:

- het vaststellen en beoordelen van het risico van materiële onjuistheden in de jaarrekening als gevolg van fraude en als gevolg van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de beoordeelde risico's van materiële onjuistheden als gevolg van fraude, door een gepaste controleaanpak te ontwerpen en te implementeren;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot naleving van de bepalingen van die wet- en regelgeving waarvan algemeen wordt erkend dat ze directe gevolgen hebben voor de bepaling van materiële bedragen en toelichtingen in de jaarrekening; en
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

- Begeleidende brief
- Inhoudsopgave
- Onze boodschappen
- Onze controleaanpak
- Communicatie
- Bijlagen
- ISA-vereisten
- Verantwoordelijkheden
- Onze audittools**

Onze 'controletools'

Onze belangrijkste technologieën

We hebben geïnvesteerd in digitale controletools die voldoen aan onze verwachtingen. Onze investeringen in technologie zorgen voor een controle zonder verrassingen, transparante communicatie en gedetailleerd inzicht in uw bedrijfsprocessen.

Aura

Ons ERP-systeem dat de drijfveer is achter wereldwijde kwaliteit en consistentie.

Connect

Een tool voor gezamenlijk werken waarmee informatie snel en veilig kan worden gedeeld.

Halo

Bekroonde data-analysetool waarmee de betrouwbaarheid van informatie kan worden getoetst.

HR Insights

HR Insights

HR Insights is een applicatie die zich richt op de geautomatiseerde controle van de salariskosten.